

Tulumaksuseaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eesti Reformierakond, Erakond Eesti 200 ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond sõlmisid 10. aprillil 2023. a koalitsioonileppe ehk valitsusliidu programmi aastateks 2023–2027. Eelnõuga tehakse koalitsioonilepppest tulenevad tulumaksumuudatused.

Esiteks kaotatakse eelnõuga aastast 2024 füüsilise isiku täiendav maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral ja abikaasa eest ning õigus arvata oma maksustatavast tulust maha eluasemelaenu intressid eesmärgiga vähendada riigi maksukulu ning kaotada kulukad ja ebaefektiivsed maksusoodustused.

Teiseks tõstetakse aastast 2025 senist füüsilise isiku ja äriühingu tulumaksu määra kahe protsendipunkti võrra 22%-ni. Lisaks kaotatakse eelnõuga soodusmäär 14% äriühingute regulaarselt jaotatavalt kasumilt ja sellega seoses ka füüsilisele isikule makstud dividendilt kinnipeetav 7%line tulumaks.

Kolmandaks kaotatakse eelnõuga aastast 2025 regresseeruv maksuvaba tulu ning kehtestatakse ühtne maksuvaba tulu 700 eurot kuus ehk 8 400 eurot aastas.

Samuti tehakse tulumaksuseaduses tehnilised muudatused, et parandada nõukogu direktiivi 2017/952, millega muudetakse direktiivi 2016/1164 kolmandate riikidega seotud hübriidsete ebakõlade osas (edaspidi ka *ATAD2 direktiiv*), üle võtmisel esinenud ebatäpsused, et vältida Euroopa Komisjoni rikkumismenetlust.

Lisaks tehakse eelnõuga tehniline muudatus kaitseväeteenistuse seaduses, kust jäetakse välja viide tulumaksuseaduse sättele, mis muudetakse eelnõuga kehtetuks.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna peaspetsialist Kersti Kivistik (e-mail kersti.kivistik@fin.ee, tel 611 3951) ja nõunik Inga Klauson (e-mail inga.klauson@fin.ee, tel 611 3066) ning mõjuanalüüsi tegi fiskaalpoliitika osakonna riigi rahanduse talituse analüütik Margus Tuvikene (margus.tuvikene@fin.ee; 611 3221). Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (e-mail virge.aasa@fin.ee, tel 611 3549). Eelnõu toimetas keeleliselt personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-mail sirje.lilover@fin.ee, tel 611 3638).

1.3 Märkused

Eelnõu näeb ette tulumaksuseaduse (edaspidi ka *TuMS*) kuni 31. detsembrini 2023. a kehtiva redaktsiooni (RT I, 17.03.2023, 77) muutmise ja kaitseväeteenistuse seaduse kuni 30. juunini 2024. a kehtiva redaktsiooni (RT I, 11.03.2023, 60) muutmise.

Eelnõu on seotud Eesti Reformierakonna, Erakonna Eesti 200 ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna 10. aprillil 2023. a sõlmitud koalitsioonileppega.

Lisaks on eelnõu seotud nõukogu direktiiviga 2017/952, millega muudetakse direktiivi 2016/1164 kolmandate riikidega seotud hübriidsete ebakõlade osas (ELT L 144, 07.06.2017, lk 1–11). Eelnõuga parandatakse direktiivi üle võtmisel esinenud ebatäpsused, et vältida Euroopa Komisjoni rikkumismenetlust, millest Euroopa Komisjon on juba Rahandusministeeriumi hoiatanud.

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, sh teiste tulumaksuseaduse muutmist puudutavate eelnõudega.

Enne eelnõu ettevalmistamist ei ole koostatud eelnõule väljatöötamiskavatsust kooskõlas Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktidega 1 ja 2, kuna eelnõu on põhjendatult kiireloomuline. Koalitsioonileppes tulenevad muudatused, mis peaksid jõustuma 1. jaanuaril 2024. a, on vaja vastu võtta hiljemalt juunis 2023. a, kuna maksukorralduse seaduse § 4¹ kohaselt peab maksuseaduse ja selle muudatuse vastuvõtmise ja jõustumise vahele üldjuhul jääma vähemalt kuus kuud. Ka teiste koalitsioonileppes tulenevate muudatuste kiire vastuvõtmine annab maksumaksjatele rohkem aega muudatustega kohanemiseks. Muudatused, mis käsitlevad Euroopa Liidu õiguse rakendamist on samuti kiireloomulised, vältimaks rikkumismenetlust.

Rahandusministeerium jälgib riigieelarve täitmist pideva tegevusena ja selle käigus hindab ka võimaliku ala- või ülelaekumise põhjuseid. Samuti hinnatakse riigi rahanduse ja majanduse olukorda regulaarsete majandusproгноoside koostamisel. Mõju elanikkonnale hinnatakse Rahandusministeeriumi poolt tellitava leibkondade maksukoormuse jaotuse uuringu käigus. Seetõttu ei ole seaduses järeelhindamise läbiviimise sätte ette nägemine vajalik.

Seadus on kavandatud jõustuma 2025. aasta 1. jaanuaril. Maksumaksjale soodsa mõjuga ATAD2 direktiivist tulenevad muudatused jõustuvad 2023. aasta 1. juulil ning neid rakendatakse tagasiulatuvalt 2023. aasta 1. jaanuarist. Laste ja abikaasa maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intressi maha arvamise õiguse kaotamine ja maksumaksjale koormavama mõjuga ATAD2 direktiivist tulenevad muudatused jõustuvad 2024. aasta 1. jaanuaril. Tulumaksu määra ja maksuvaba tuluga seotud muudatused jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril.

Muudatuste seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduseelnõu eesmärk on kaotada kulukad ja ebaefektiivsed maksusoodustused, tõsta ja ühtlustada tulumaksu määra ning asendada regresseeruv maksuvaba tulu ühtse maksuvaba tuluga lähtuvalt koalitsioonileppes.

Seaduse teine eesmärk on parandada Euroopa Komisjoni tuvastatud ebatäpsused ATAD2 direktiivi üle võtmisel tulumaksuseadusesse, et vältida Euroopa Komisjoni rikkumismenetlust.

Füüsilise isiku täiendava maksuvaba tulu laste ülalpidamise korral ja abikaasa kasutamata maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus on kooskõlas Põhiseadusega. Riigikohtu otsuste valguses on kõnealune muudatus vastavuses Põhiseaduse §-st 10 tuleneva õigusriigi põhimõttega, mis omakorda hõlmab õiguskindluse põhimõtet.

Vastavalt Riigikohtu 2. detsembri 2004. a otsusele kohtuasjas 3-4-1-20-04 ei tähenda õiguspärane ootus, et isikute õiguste piiramine või soodustuste lõpetamine on üldse lubamatu. Õiguspärase ootuse põhimõte ei nõua kehtiva regulatsiooni kivistamist – seadusandja võib õigussuhted vastavalt muutunud oludele ümber kujundada ning sellega paratamatult halvendada mõnede ühiskonnaliikmete olukorda. Otsus selle kohta, milliseid reforme läbi viia ja milliseid ühiskonnagruppe nende reformidega eelistada, on seadusandja pädevuses. Seadusandjal on eelarve- ja maksukoormust puudutavates küsimustes ulatuslik otsustusõigus.

Riigikohus on kohtuasjas nr 3-4-1-27-13 asunud seisukohale, et õiguspärase ootuse põhimõtet piirab demokraatia põhimõte. Otseselt või kaudselt rahva mandaadile tuginevad poliitilised organid on põhimõtteliselt õigustatud oma varasemaid valikuid ajakohastama, kui sellega ei kahjustata ülemäära kehtivat regulatsiooni usaldanud isikuid. Seejuures saab õiguspärane ootus tekkida nii tähtajalise kui ka tähtajatu regulatsiooni puhul. Tähtajalist ja tähtajatut regulatsiooni tuleb õiguspärase ootuse riive mõõdukuse hindamisel siiski käsitada erinevalt. Tähtajaliselt antud õiguste ja piiratud kohustuste puhul on isikute õiguspärane ootus enam kaitstud kui tähtajatu regulatsiooni puhul. Tähtajalise regulatsiooni muutmiseks isikule ebasoodsas suunas peavad olema kaalukamad eesmärgid kui tähtajatu regulatsiooni muutmiseks (p 69).

Vastuolu puudumist õiguspärase ootuse põhimõttega kinnitab ka see, et TuMS ei kehtesta füüsilise isiku täiendava maksuvaba tulu laste ülalpidamise korral ja abikaasa kasutamata maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intresside maha arvamise õigust expressis verbis ei tähtajalise ega tähtajatu õigusena. Samuti ei ole keelatud maksuvaba tulu suuruse ega eluasemelaenu intresside piirmäära korrigeerimine, mida on varem mitu korda tehtud. Näiteks vähendati eluasemelaenu intressi mahaarvamise piirmäära 2012. aastal ja viimati 2017. aastal. 2018. aastal tunnistati kehtetuks täiendav maksuvaba tulu pensioni korral ja tööõnnetus- või kutsehaigushüvitise korral. Seega on seadusandja eelnevast praktikast selge, et täiendava maksuvaba tulu ja eluasemelaenu intresside mahaarvamise õigus ei ole igavene.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse TuMS § 4 lõiget 1. Koalitsioonileppe kohaselt tõstetakse 2025. aastast senist üksikisiku ja ettevõtte tulumaksu määra kahe protsendipunkti võrra 22%-ni.

Eelnõu § 1 punktiga 2 muudetakse TuMS § 4 lõiget 1¹. Lõike 1¹ sõnastuses korrigeeritakse viiteid, kuna TuMS § 4 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks. Samuti muudetakse lõike sõnastust, kui võrd muutub tulumaksu määr. Kui varasemalt jagati TuMS § 1 lõigetes 2, 3, 4 ja 6–8 nimetatud maksuobjekti puhul maksustatav summa enne maksumääraga korrutamist arvuga 0,80, siis uue tulumaksu määra kehtima hakkamisel jagatakse maksustav summa enne maksumääraga korrutamist arvuga 0,78. Lisaks täpsustatakse, et arvuga 0,78 jagamist ei tehta §-s 47¹ nimetatud juhul, st krediidiasutuste tasutavate avansiliste maksete puhul.

Eelnõu § 1 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 4 lõiked 4 ja 5. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on tingitud TuMS § 18 lõike 1³ ja §-de 47¹ ja 50¹ kehtetuks tunnistamisest. Koalitsioonileppe kohaselt tunnistatakse kehtetuks regulaarselt jagatavale kasumile kohalduv madalam tulumaksu määr 14%. Edaspidi maksustatakse regulaarselt jagatav kasum tavapärase tulumaksu määraga 22%. Muudatused jõustuvad 1. jaanuaril 2025. a.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse TuMS § 5 lõike 1 punkti 2. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud § 18 lõike 1³ kehtetuks tunnistamisega, st regulaarselt makstavalt

dividendilt 7%-lise kinnipeetava maksu kaotamisega. Muudatusega kustutatakse viide § 18 lõikele 1³ ka maksu laekumist reguleerivast sättest.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse TuMS § 12 lõiget 2. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on setotud § 50¹ kehtetuks tunnistamisega, st regulaarselt jaotatava kasumi madalama tulumaksu määra kaotamisega. Muudatusega jäetakse residendist füüsilise isiku tulu määratlevast sättest välja viide §-le 50¹.

Eelnõu § 1 punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 18 lõige 1³, mille kohaselt maksustatakse füüsilisele isikule regulaarselt makstud dividend 7% määraga, kui dividendi maksva äriühingu tasandil maksustati jaotatavat kasumit 14% määraga või tonnaažikorra alusel. Kuna aastast 2025 kaotatakse 14% tulumaksu määr, ei ole edaspidi vajalik ka 7% tulumaksu kinnipidamine füüsilisele isikule makstavalt dividendilt.

Tonnaažikorra alusel maksustatud äriühingute puhul lisati seadusesse tulumaksu kinnipidamise kohustus Euroopa Komisjonilt Eesti riigiabi taotluse kohta saadud tagasiside alusel, mille kohaselt peab füüsilisest isikust aktsionäri või osaniku dividendidelt ja kasumieraldistelt tekkiv maksukohustus säilima ka siis, kui äriühingu abikõlblikust tegevusest saadud tulu maksustatakse tonnaažikorra kohaselt. Kuna tulumaksu kinnipidamise kohustus kaotatakse regulaarselt füüsilisele isikule jaotatud dividendi puhul, kaotatakse see ka tonnaažikorra alusel maksustatud äriühingute puhul.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse TuMS § 23 lõikes 1 sätestatud maksuvaba tulu summat. Vastavalt koalitsioonileppele kehtestatakse 2025. aastast ühtlane maksuvaba tulu 700 eurot kuus ehk 8400 eurot aastas, välja arvatud vanaduspensionistide puhul, kelle maksuvaba tulu võrdub keskmise vanaduspensioniga. Maksuvaba tulu laieneb kõikidele Eesti ja Euroopa Majanduspiirkonna residentidele sõltumata nende poolt teenitud tulu suurusest.

Maksuvaba tulu näol on tegemist aastapõhise mahaarvamisega. Nimetatud summas saab maksuvaba tulu kasutada ka isik, kes sai maksustatavat tulu näiteks ainult ühel kuul aastal (sel juhul ei pruugi tulu suurus lihtsalt olla piisav kogu maksuvaba tulu ärakasutamiseks). Tulumaksuseaduse üldine eesmärk on määrata maksukohustus õiges summas võimaluse korral kohe tuluallika juures, et vähendada füüsilise isiku tuludeklaratsiooni esitamise vajadust. Maksuvaba tulu jooksvaks arvestamiseks tuleb väljamakse tegijale esitada vabas vormis avaldus (TuMS § 42 lõige 1). Igas kalendrikuus saab tulust maha arvata mitte rohkem kui 1/12 maksuvabast tulust ehk 700 eurot (TuMS § 42 lõige 1). Kui maksuvaba tulu on mingil põhjusel jäänud aasta jooksul osaliselt või täielikult arvestamata, siis võetakse see automaatselt arvesse füüsilise isiku tuludeklaratsiooni esitamisel.

Eelnõu § 1 punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 23 lõiked 2–5. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on tingitud TuMS § 23 lõike 1 muutmisest. Üldise maksuvaba tulu kehtestamisega kaob ära vajadus lõikes 2 kirjeldatud valemi ja sellele järgnenud täpsustuste järele.

Eelnõu § 1 punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks TuMS §-d 23¹, 23⁴ ja 25 ehk füüsilise isiku täiendava maksuvaba tulu laste ülalpidamise korral ja abikaasa kasutamata maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus. Füüsilise isiku tulumaksu soodustusi loetakse maksukuluks. Rahvusvahelised organisatsioonid (OECD, IMF) soovivad vähendada maksukulusid, kui on efektiivsemaid mooduseid toetada maksusoodustusest võitvaid sihtgrupe.

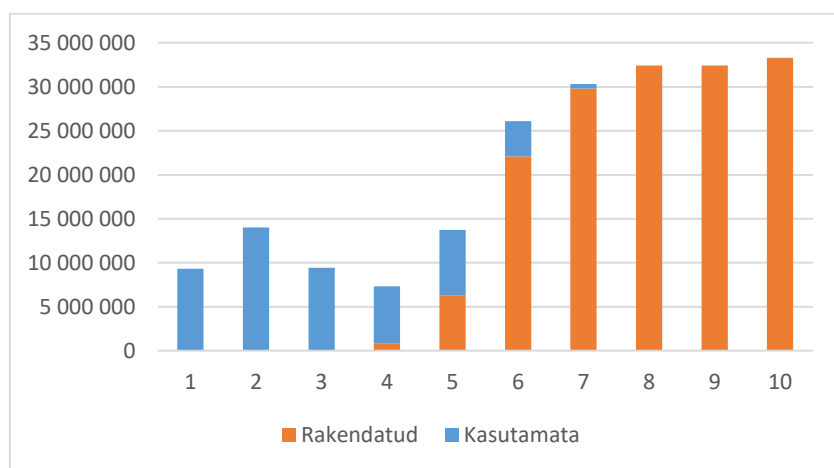
TuMS § 23¹ kehtetuks tunnistamisega kaotatakse täiendav maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral. Seda saab lapse vanem, eestkostja või muu last ülal pidav isik praegu kasutada juhul, kui tal on vähemalt kaks alla 17-aastast last. 1. jaanuaril 2020. a jõustunud seadusemuudatusega tõsteti maksuvaba tulu suurus alates kolmandast lapsest 3048 euroni aastas. Teise lapse maksuvaba tulu on 1848 eurot. Toona oli muudatuse põhjus soov toetada paljulapselisi peresid. Praeguseks on selgunud, et enam kui kolme lapse eest soodustuse kasutajaid on väga vähe, kuna inimestel puudub vajalik ulatuses maksustatav tulu, mistõttu toetab see meede vaid kõrgema sissetulekuga paljulapselisi peresid.

Kõige tõhusam on aidata paljulapselisi peresid toetuste, eelkõige peretoetuste kaudu. Maksuvabastuste kasutamine sõltub sissetulekust ning vaesematel leibkondadest on neist vähe kasu. Toetused jõuavad rohkemate abivajajateni, eriti kui tegu on täpselt sihistatud toetustega.

Ka Rahandusministeeriumi tellitud uuringus¹ tuuakse välja, et maksuvaba tulu laste arvu järgi on ligi kaks korda vähenenud viimase kümne aasta jooksul (2010. aastal moodustas see 1,78% kogu brutotuludest ja 2021. aastal 0,99%). Toetus töötavatele lastevanematele on läbi selle meetme seega vähenenud (poliitikas rakendatakse ja asendatakse universaalsete peretoetustega).

Mahaarvamiste rakendamine sõltub rahandusministri määruses ette määratud järjekorrast. Laste maksuvaba tulu on mahaarvamiste järjekorras viimane, mistõttu siin on suurim tõenäosus, et tulude puudusel jääb soodustus kasutamata. Esimeses kuues detšiilis² ongi see 2021. aastal juhtunud (Joonis 1). Alates viiendast detšiilist soodustuse kasutamise võimekus siiski kasvab ja 7–10 detšiilis jätkub piisavalt tulusid, et soodustus täiel määral ära kasutada. Seega võib kokkuvõtlikult öelda, et soodustusest võidavad eelkõige rikkamad detšiilid, kellel on piisavalt tulusid, et seda kasutada. Soodustuste kaotamine seevastu aitab tasandada nende ebaühtlasest jaotusest tulenevat ebaõiglust.

Joonis 1. Täiendav maksuvaba tulu laste eest detšiiliti, 2021, eurot.

Allikas: Maksu ja tolliamet

¹ „Eesti leibkondade maksukoormuse jaotus ning maksuvaba tulu reformi mõjuanalüüs“ (2023)

<https://fin.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/organisatsioon/uuringud-ja-analuusid>

² Detšiil on väärtus, mis jagab järjestatud andmete rühma kümneks võrdseks osaks. Antud juhul on mõeldud sissetulekute detšiile.

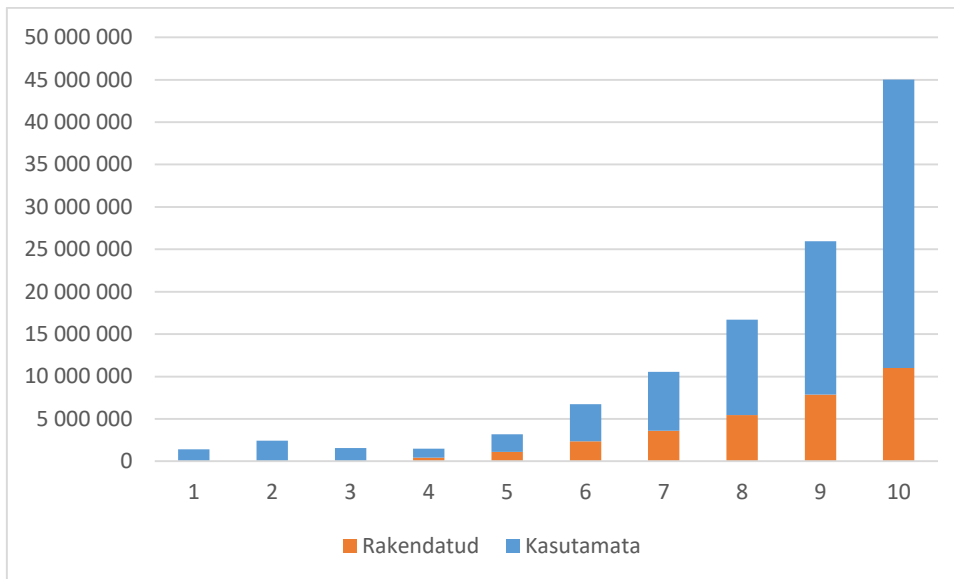
TuMS § 23⁴ kehtetuks tunnistamisega kaotatakse täiendav maksuvaba tulu abikaasa eest. Kehtiva seaduse kohaselt on residendist füüsilisel isikul õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata residendist abikaasa eest täiendav maksuvaba tulu 2160 eurot, kui residendist füüsilise isiku ja tema abikaasa maksustamisperioodi tulu kokku ei ületa 50 400 eurot. Täiendavat maksuvaba tulu on õigus maha arvata osas, mille võrra abikaasa maksustamisperioodi tulu on väiksem täiendavast maksuvabast tulust. Mahaarvatav summa ei või olla suurem kui 50 400 euro ja abikaasade kogu maksustatava tulu vahe. Täiendavast abikaasa maksuvabast tulust on eelkõige kasu olukorras, kus üks abikaasa ei saa maksustatavat tulu või tema maksustatav tulu on nii väike, et ta ei saa ise maksuvaba tulu täies ulatuses rakendada. 2024. aastast kaotatakse abikaasa täiendava maksuvaba tulu mahaarvamise õigus.

TuMS § 25 kehtetuks tunnistamisega kaotatakse võimalus arvata maksustatavast tulust maha eluasemelaenu intresse. Juba mõnda aega ei täida eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus oma eesmärki. Intressimaksusoodustust on juba oluliselt piiratud ja täna ulatub see kuni 300 euroni aastas (60 eurot kuus). Riik saaks vabanevat raha kasutada otstarbekamalt.

Eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus kehtestati 1996. aastal eesmärgiga lihtsustada ligipääsu eluasemelaenudele ning seega ka uutele eluasemetele. Tol ajal oli praegu toimiv laenuturg välja kujunemata, mis väljendus väga kõrgetes laenuintressides võrreldes nn vanade Euroopa Liidu riikidega. Lisaks olid eluasemelaenu tagasimaksmise tähtajad üsna lühikesed. Näiteks 1996. aastal pikendati neid 15–20 aastani, samas 2021. aastal on maksimaalne eluasemelaenu tagasimaksmise tähtaeg 30 aastat. 1997. aastal oli keskmine eluasemelaenu intress *ca* 12–13%, samas 2023. aasta veebruaris oli see Eesti Panga andmetel 4,9%. Tuleb ka arvestada, et sel ajal olid sissetulekud palju madalamad ja laenude teenindamise kulud moodustasid sissetulekutest oluliselt suurema osa kui praegu. Seetõttu oli riigi algne sekkumine eluasemelaenu turule vajalik ning õigustatud, sest esines turutõrge, kuid nüüdseks on see oma algse eesmärgi kaotanud.

Nagu ka teiste mahaarvamiste puhul, kasutavad eluasemelaenu intresside maha arvamise õigust eelkõige jõukamad inimesed. Eluasemelaenu intresse deklareeritakse esimeses viies detšiilis suhteliselt vähe ja rakendamine esimeses neljas detšiilis jääb tõenäoliselt tulude puudusel suhteliselt väikseks (Joonis 2), vaatamata madalale 300 eurosele piirmäärale. Soodustusest võidavad tõusvas joones suurema sissetulekuga detšiilid. Eluasemelaenu intresside soodustuse kaotamine vähendab seetõttu sissetulekute ebavõrdsust.

Joonis 2. Eluasemelaenu intresside soodustus detšiiliti, 2021, eurot.

Allikas: Maksu ja tolliamet

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse TuMS § 28² lõikeid 1 ja 1¹. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud §-de 23¹ ja 25 kehtetuks tunnistamisega. Kuna eelnõuga kaotatakse täiendav maksuvaba tulu lapse ülalpidamise eest ja eluasemelaenu intressi mahaarvamise õigus, kustutatakse viited kõnealustele paragrahvidele mahaarvamiste piirangut sätestavast paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 29 lõige 7¹. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS § 18 lõike 1³ ja § 50¹ kehtetuks tunnistamisega. Kuna eelnõuga kaotatakse 14% tulumaksumäär regulaarselt jaotatavalt kasumilt, siis ei ole enam vajadust äriühingu tasandil 14% määraga maksustatud ja füüsilisele isikule makstud dividendilt 7% tulumaksu kinni pidada. Kõnealuse muudatusega kaotatakse 7% tulumaksu kinnipidamine ka olukorras, kus dividendi saaja on mitteresidendist füüsiline isik.

Eelnõu § 1 punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 41 punkt 7², mille kohaselt peetakse 7% määraga tulumaksu kinni füüsilisele isikule makstud dividendilt, mis on maksustatud äriühingu tasandil 14% määraga. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS § 18 lõike 1³ ja § 50¹ kehtetuks tunnistamisega. Kuna eelnõuga kaotatakse 14% tulumaksumäär regulaarselt jaotatavalt kasumilt, siis ei ole enam vajadust äriühingu tasandil 14% määraga maksustatud ja füüsilisele isikule makstud dividendilt 7% tulumaksu kinni pidada.

Eelnõu § 1 punktiga 13 muudetakse TuMS § 42 lõiget 1. Paragrahv 42 reguleerib tulumaksu kinnipidamisel jooksvalt arvesse võetavaid mahaarvamisi – maksuvaba tulu ja kinnipeetud kohustuslike sotsiaalkindlustusmaksete arvestamist tulumaksu kinnipidamise käigus. Lõike 1 kohaselt on tulumaksu kinnipidajal kohustus arvata residendist füüsilisele isikule tehtavatest väljamaksetest tema kirjaliku avalduse alusel enne kinnipeetava tulumaksu arvutamist maha igas kalendrikuus mitte rohkem kui 1/12 §-s 23 sätestatud maksuvabast tulust. Üldjuhul arvatakse maksustatavast tulust maha 700 eurot, kuid juhul, kui isiku sissetulek on väiksem, võib ka mahaarvatav summa väiksem olla. Rakendamata maksuvaba tulu summat ei saa järgmisele kuule üle kanda. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on tingitud TuMS §-s 23 sätestatud maksuvaba tulu muutmisest.

Eelnõu § 1 punktiga 14 muudetakse TuMS § 42 lõiget 8. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis tuleneb TuMS § 42 lõike 1 muutmisest. Kuna eelnõuga kaotatakse maksuvaba tulu arvutamine valemi alusel, jäetakse viide valemi alusel arvatud summale välja ka § 42 lõikest 8.

Eelnõu § 1 punktiga 15 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 43 lõike 1 punkt 1¹. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on tingitud TuMS § 41 punkti 7² kehtetuks tunnistamisest. Kuna TuMS § 41 punkt 7² tunnistatakse kehtetuks, siis ei ole antud säte enam asjakohane.

Eelnõu § 1 punktiga 16 muudetakse TuMS § 44 lõiget 1². Seoses TuMS § 23¹ kehtetuks tunnistamisega, jäetakse § 44 lõikest 1² välja viide §-le 23¹.

Eelnõu § 1 punktiga 17 muudetakse TuMS § 44 lõiget 2¹. Hetkel kehtiv TuMS § 44 lõige 2¹ viitab §-dele 23⁴ ja 25, mis tunnistatakse käesoleva eelnõuga kehtetuks. Tegemist on tehnilise muudatusega, millega korrigeeritakse lõikes 2¹ sisalduvaid viiteid. Muudatuse tulemusena kaotatakse maksumaksja õigus arvata oma tuludeklaratsioonis maha tema abikaasa kasutamata maksuvaba tulu ja eluasemelaenu intresse.

Eelnõu § 1 punktiga 18 muudetakse TuMS § 44 lõike 6 punkti 1¹. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS § 23 lõike 4 kaotamisega, kuna regresseeruv maksuvaba tulu asendatakse ühtse maksuvaba tuluga. Muudatusega kustutatakse TuMS § 44 lõike 6 punktist 1¹ viide § 23 lõikele 4.

Eelnõu § 1 punktiga 19 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 44 lõike 6¹ punkt 4. Antud säte viitab TuMS § 23 lõikele 4, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks seoses üleminekuga regresseeruvalt maksuvabalt tulult ühtsele maksuvabale tulule.

Eelnõu § 1 punktiga 20 muudetakse TuMS § 47¹ lõiget 1. Muudatus on seotud TuMS § 50¹ kehtetuks tunnistamisega ehk 14% tulumaksumääraga kaotamisega. Muudatuse tulemusena kohaldub 2025. aastast krediidiastutuste avansilistele maksetele 22% määr senise 14% määra asemel. 2024. aasta neljanda kvartali avansilist makset, mille tasumise tähtaeg on 2025. aasta 10. märts, maksustatakse 2024. aastal kehtiva 14% määraga. Vastav üleminekusäte lisatakse TuMS § 61 lõikesse 69.

Eelnõu § 1 punktiga 21 muudetakse TuMS § 50 lõiget 1. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS § 50¹ kehtetuks tunnistamisega.

Eelnõu § 1 punktiga 22 muudetakse TuMS § 50 lõiget 9. Tegemist on tehnilise muudatusega, sest tulenevalt TuMS § 50¹ kehtetuks tunnistamisest tuleb antud sättes korrigeerida viiteid ning sõnastust.

Eelnõu § 1 punktiga 23 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 50¹. Kehtiv TuMS § 50¹ näeb ette äriühingu regulaarsetele kasumieraldistele soodsama maksustamise. Nimelt maksustatakse 14% tulumaksumääraga kalendriaastas jaotatud kasumit, mis on väiksem või võrdne eelneva kolme kalendriaasta keskmise Eestis maksustatud jaotatud kasumiga.

Kehtetuks tunnistamine on tingitud asjaolust, et koalitsioonileppe kohaselt kaotatakse madalam tulumaksu määr regulaarselt jaotatavalt kasumilt. Aastast 2025 maksustatakse äriühingu jaotatavat kasumit alati 22% määraga.

Alates 1. jaanuarist 2024. a hakkab enamikes Euroopa Liidu liikmesriikides, aga ka teistes riikides, nt Suurbritannias, Kanadas, Austraalias, Singapuris ja Uus-Meremaal, kehtima üleilmne miinimummaks kontsernidele, kelle käive ületab 750 miljonit eurot. Kui kontserni liikmete efektiivne maksumäär teatud jurisdiktsioonis on väiksem kui 15%, siis teistel riikidel on õigus maksustada kontserni alamaksustatud kasumit. 14% määra kaotamine annab Eesti äriühingutele võimaluse saavutada 15% efektiivne maksumäär ja vältida Eestis teenitud kasumi maksustamist teistes riikides, nt kontserni peakontori riigis, kui see kohaldab miinimummaksu.

Eelnõu § 1 punktiga 24 muudetakse TuMS § 53 lõiget 4. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS § 50¹ kehtetuks tunnistamisega. Muudatuse tulemusena ei kohaldata 14% määra ka mitteresidendi Eestis asuvale püsivale tegevuskohale omistatud kasumile.

Eelnõu § 1 punktiga 25 muudetakse TuMS § 54 lõiget 4¹. Tegemist on tehnilise muudatusega, sest tulenevalt TuMS § 50¹ kehtetuks tunnistamisest tuleb antud sättes korrigeerida viiteid ning sõnastust.

Eelnõu § 1 punktiga 26 täiendatakse TuMS § 54⁶ lõikega 4¹, mille kohaselt ei teki maksustamise ebakõla juhul, kui lisaks kulule võetakse mõlemas jurisdiktsioonis maksustamisel arvesse ka tulu, olukorras, kus:

- 1) hübriidüksusele tehtud makse põhjustab lõike 1 punktis 2 nimetatud ebakõla, kuna makse saaja jurisdiktsioon ei tunnista makset, või
- 2) arvestuslik makse, mis on tehtud peakontori ja püsiva tegevuskoha vahel või kahe või enama püsiva tegevuskoha vahel, põhjustab lõike 1 punktis 2 nimetatud ebakõla, kuna makse saaja jurisdiktsioon ei tunnista makset, või
- 3) tekib lõike 1 punktis 1 nimetatud ebakõla.

Muudatusega võetakse tulumaksuseadusesse üle ATAD2 artikli 2 lõike 9 teine punkt b, mis sätestab, mis olukordades ei teki hübriidset ebakõla, kui lisaks kulule võetakse mõlemas jurisdiktsioonis maksustamisel arvesse ka tulu. Muudatus on vajalik, et vältida topeltmaksustamist.

Eelnõu § 1 punktiga 27 asendatakse TuMS § 54⁶ lõike 19 esimeses ja teises lauses sõnad „tehingute ahel“ sõnadega „tehing või tehingute ahel“, et viia „maksuskeemi“ mõiste sõnastus kooskõlla ATAD2 direktiivi artikli 2 lõikega 11. Kehtivas seaduses olev sõnastus „tehingute ahel“ viitab sellele, et maksuskeem koosneb mitmest tehingust. ATAD2 direktiivi sõnastuse puhul võib ka ühe tehingu puhul olla tegemist maksuskeemiga. Muudatuse tulemusena on maksuskeem TuMS § 54⁶ lõike 19 kohaselt tehing või tehingute ahel, mille eelduseks on maksustamise ebakõla esinemine või mis on kujundatud maksustamise ebakõla tekitamiseks. Nimetatud tingimustele vastavat tehingut või tehingute ahelat ei käsitata maksuskeemina, kui on mõistlik eeldada, et tehingute osalised ei pidanud ebakõlast teadlikud olema ega saanud osa maksustamise ebakõlast tulenevast maksusoodustusest.

Eelnõu § 1 punktiga 28 muudetakse TuMS § 54⁸. Kehtiv § 54⁸ tekst muudetakse lõikeks 1 ning lisatakse lõige 2, mille kohaselt ei pea usaldusfond tasuma tulumaksu § 54⁸ lõikes 1 sätestatud juhul, kui ta tõendab, et on ühisinvesteeringu teostaja. Lõike 2 kohaldamisel tähendab ühisinvesteeringu teostaja investeeringufondi või -vahendit, mis on laialdaselt kasutatav, millel on mitmekesisstatud väärtpaberiportfell ja mille suhtes kohaldatakse investorikaitse õigusakte riigis, kus ta on asutatud.

Muudatusega võetakse tulumaksuseadusesse üle ATAD2 direktiivi artikli 9a lõige 2. Muudatus jõustub 1. juulil 2023 ja seda rakendatakse alates 1. jaanuarist 2023.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse TuMS § 54⁸ lõiget 1. Nimelt sätestatakse lõikes 1, et usaldusfond või selle valitseja tasub tulumaksu tulult, mis oleks omistatud usaldusfondi osanikule proportsionaalselt tema osaga usaldusfondis, kui seda tulu ei maksustata § 29 lõike 11 või 12 või muu jurisdiktsiooni õigusaktide kohaselt ning kui vähemalt üks usaldusfondi osanik on mitteresidendist sidusettevõtja, kellele kuulub otseselt või kaudselt kokku vähemalt 50% usaldusfondi osalusest ja kes asub jurisdiktsioonis, mis käsitab usaldusfondi tulumaksukohustuslasena.

Muudatusega täpsustatakse, et 50% usaldusfondi osalusest peaks kuuluma kõikidele sidusettevõtjatele kokku vastavalt ATAD2 direktiivi artikli 9a lõikele 1. Kehtiva TuMS sõnastuse kohaselt peaks 50% usaldusfondi osalusest kuuluma ühele sidusettevõtjale. Muudatus jõustub 1. jaanuaril 2024. a. Kuna muudatus on maksumaksjale koormava mõjuga, ei saa antud muudatust rakendada tagasiulatuvalt alates 01.01.2023. a.

Eelnõu § 1 punktiga 30 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 57¹ lõiked 1, 5¹ ja 8. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS §-de 23¹ ja 25 kehtetuks tunnistamisega. Kuna eelnõuga kaotatakse eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus, samuti lapsevanema õigus arvata oma maksudeklaratsioonis maha lapse kasutamata maksuvaba tulu, ei ole edaspidi vajalik ka edastada nende maharvamistega seotud informatsiooni.

Eelnõu § 1 punktiga 31 tunnistatakse kehtetuks TuMS § 61 lõiked 20, 49, 51, 53 ja 56. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis on seotud TuMS §-de 25, 23⁴ ja 50¹ kehtetuks tunnistamisega ning § 47¹ muutmisega.

Lõike 20 puhul on tegemist üleminekusättega, mis võimaldab residendist füüsilisel isikul oma tulust maha arvata ka krediitdiasutusega samasse kontserni mittekuuluvale Eesti residendist finantseerimisasutusele tasutud eluasemelaenu või liisingu intressid, kui leping on sõlmitud enne Eesti Euroopa Liiduga liitumise päeva. Samuti võib residendist füüsiline isik tulust maha arvata oma abikaasale, vanematele või lastele eluaseme soetamiseks võetud laenu või liisingu intressid, kui leping on sõlmitud enne 2005. aasta 1. jaanuari. Kõnealust üleminekusätet kasutab hetkel 8659 maksumaksjat. Kuna eelnõuga kaotatakse eluasemelaenu intressi maha arvamise õigus, tunnistatakse kehtetuks ka sellega seotud üleminekusätted.

Lõike 49 kohaselt kohaldati kuni 2016. aasta 31. detsembrini kehtinud § 25 lõiget 4 maksumaksja suhtes, kellel oli selle kuupäeva seisuga nimetatud lõikes sätestatud õigus, kuni edasikantud intresside maha arvamise lõpuni. TuMS § 25 lõige 4 võimaldas last üksi kasvataval, maksustamisperioodil lapsehoolduspuhkust kasutanud vanemal, samal maksustamisperioodil tasutud eluasemelaenu intressid täies ulatuses või osaliselt maha arvata järgnevate maksustamisperioodide tulust, arvestamata käesoleva seaduse §-s 28² sätestatud piirangut. Kõnealust üleminekusätet ei kasuta enam ükski maksumaksja, seetõttu tunnistatakse see kehtetuks.

Lõike 51 puhul on samuti tegemist üleminekusättega. Kuivõrd käesoleva eelnõuga tunnistatakse TuMS § 23¹ ning § 44 lõige 2¹ kehtetuks, ei ole antud lõige enam asjakohane.

Lõige 53 reguleeris TuMS §-ga 50¹ seonduvat. Kuna nimetatud säte tunnistatakse käesoleva eelnõuga kehtetuks, siis tuleb kehtetuks tunnistada ka antud lõige.

Lõikes 56 sätestati, et residendist krediidasutused ja mitteresidendist krediidasutuste Eesti filiaalid on kohustatud maksuma tulumaksu avansilist makset esimest korda 2018. aasta teises kvartalis teenitud kasumilt 2018. aasta 10. septembriks. 2018. aastal ei tulnud maksta avansilist makset esimeses kvartalis teenitud kasumilt. Tegemist on krediidasutuste avansilistele maksetele kehtestatud üleminekusättega, mis oli oluline esimesel aastal, kui avansilised maksed kehtima hakkasid, kuid ei ole enam asjakohane. Seetõttu tunnistatakse lõige 56 kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 32 täiendatakse TuMS § 61 lõigetega 67–69.

Lõike 67 kohaselt peab residendist äriühing kinni tulumaksu määraga 7% füüsilisele isikule makstud dividendilt või muult kasumieraldiselt, kui see on TuMS § 50 lõike 1¹ alusel tulumaksust vabastatud ja kui dividendi või muu kasumieraldise aluseks olev kasum oli maksustatud kuni 2024. aasta 31. detsembrini kehtiva TuMS § 50¹ alusel.

Kõnealune üleminekusäte on vajalik, et vältida võimalust maksta füüsilisele isikule dividendi 14% määraga ilma 7% kinnipidamise kohustuseta. Aastast 2025 kaotatakse nii 14% määr kui ka kohustus kinni pidada 7% tulumaksu füüsilisele isikule makstud dividendilt. Olukorras, kus Eesti äriühing on jaotanud teisele Eesti äriühingule kasumit 14% määraga, kohaldub vabastusmeetod, kui teine äriühing jaotab seda kasumit edasi oma osanikele. Kui teine äriühing jaotab oma kasumit aastal 2025, mil 14% ja 7% määrad enam ei kehti, siis üleminekusätte puudumisel saaks füüsiline isik üksnes 14% määraga maksustatud dividendi. See võimaldaks maksudest kõrvalehoidumist ja motiveeriks füüsilisest isikust investoreid asutama enne 2025. aastat äriühingu ja sellele üle andma oma osalused teistes äriühingutes. Seeläbi saaks füüsiline isik vähendada saadud dividendide maksumäära 20%-lt (22%-lt) 14%-le. Sellise kuritarvituse vältimiseks kehtestatakse üleminekusäte, mis kohustab äriühingut füüsilisele isikule makstud dividendilt 7% määraga tulumaksu kinni pidama, kui dividendi aluseks olev kasumiosa oli maksustatud 14% määraga ning kasumit jaotava äriühingu tasandil kohaldub edasimakstavale dividendile vabastusmeetod. Kuna 14% määraga maksustatud saadud dividendid deklareeritakse praegu eraldi, on Maksu- ja Tolliametil juba olemas andmed seni maksustatud dividendide kohta, millelt tuleks tulevikus jätkuvalt 7% tulumaksu kinni pidada.

Lõike 68 kohaselt võib residendist krediidasutus ja mitteresidendist krediidasutuse Eesti filiaal TuMS § 50 lõike 1 või 2 või § 53 lõike 4 alusel tasumisele kuuluvast tulumaksust maha arvata ka kuni 2024. aasta 31. detsembrini kehtinud TuMS § 47¹ alusel eelmistel kalendriaastatel makstud avansilised maksed. Muudatusega täpsustatakse, et krediidasutused saavad jaotatud kasumilt tasutavast tulumaksust maha arvata ka 14% määraga maksustatud avansilised maksed.

Lõike 69 kohaselt tasuvad residendist krediidasutus ja mitteresidendist krediidasutuse Eesti filiaal TuMS §-s 47¹ sätestatud avansilise makse 2024. aasta neljandas kvartalis teenitud kasumilt 14% määraga. Muudatus on vajalik tagamaks, et 2024. aasta neljanda kvartali avansilist makset, mille tasumise tähtaeg on 2025. aasta 10. märts, maksustatakse 2024. aastal kehtinud määraga.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse kaitseväeteenistuse seaduse § 54 lõiget 14. Kehtiva sõnastuse kohaselt võib ajateenijale hüvitada ajateenistuses viibimise ajal TuMS §-s 25 nimetatud eluasemelaenu intressid. TuMS §-s 25 on sätestatud eluasemelaenu intresside definitsioon. Seoses TuMSi muudatusega, millega tunnistatakse § 25 kehtetuks, jäetakse KVTS § 54 lõikest 14 välja viide TuMS-ile ning uue sõnastuse kohaselt võib ajateenijale hüvitada ajateenistuses viibimise ajal eluasemelaenu intressid. Eluasemelaenu intresside hüvitise saamise tingimused

ja ulatus ning eluasemelaenu mõiste on sätestatud kaitseministri 17. märtsi 2023. a määrusega nr 6 „Eluasemelaenu intresside hüvitise maksmise tingimused ja ulatus ning hüvitise taotlemise ja maksmise kord“ (RT I, 21.03.2023, 12), seega muudatus hüvitise maksmise ja saamise korda ei mõjuta.

Eelnõu § 3 lõike 1 kohaselt jõustub seadus 2025. aasta 1. jaanuaril. 2025. aastal jõustub maksumäära tõus 20%-lt 22%-le, regulaarselt jaotatavalt kasumilt makstava 14% ja kinnipeetava 7% määra kaotamine ning ühtse 8400 eurose maksuvaba tulu kehtestamine.

Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt jõustuvad § 1 punktid 26 ja 28 2023. aasta 1. juulil ning neid rakendatakse alates 2023. aasta 1. jaanuarist. Tegemist on ATAD2 direktiivi ülevõtmisel esinenud ebakõlade kõrvaldamisega, mille tulemusena muutub olukord maksumaksjale soodsamaks. Seetõttu rakendatakse muudatusi tagasiulatuvalt 2023. aasta 1. jaanuarist.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt jõustuvad § 1 punktid 9, 10, 16, 17, 27, 29 ja 31 2024. aasta 1. jaanuaril. Tegemist on laste ja abikaasa maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intressi mahaarvamise õiguse kaotamist puudutavate muudatustega. Samuti jõustuvad 2024. aasta 1. jaanuaril muudatused, millega kõrvaldatakse ATAD2 direktiivi üle võtmisel esinenud ebakõlad, millel on maksumaksjale koormav mõju.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei leidu õigusaktides varem kasutamata ega võõrkeelseid termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu rakendamisega ei ole ette näha mõju regionaalarengule, elu- ja looduskeskkonnale, riigi julgeolekule, välissuhetele ja riigiasutuste korraldusele. Eelnõu rakendamisega on ette näha mõju majandusele ja sotsiaalvaldkonnale.

6.1 Täiendava laste ja abikaasa maksuvaba tulu ja eluasemelaenu intressi maha arvamise õiguse kaotamine

Kaasnev mõju: majandusele ja sotsiaalvaldkonnale

Sihtrühm: Mõjutatud isikud on füüsilised isikud, kes kasutavad täiendavat laste ja abikaasa maksuvaba tulu ja eluasemelaenu intresside mahaarvamise õigust ning kelle maksustatav tulu on selliste mahaarvamiste võimaldamiseks piisavalt suur. Maksu- ja Tolliameti andmetel oli 2021. aastal 1,08 miljonit tulu saavat isikut ja esitati 740 580 tuludeklaratsiooni. Täiendavat maksuvaba tulu laste eest deklareeris 72 191 inimest ja eluasemelaenu intresse 140 193 inimest. Abikaasa üldise maksuvaba tulu üle andmist kasutasid 2021. aastal 8157 inimest 13,9 mln euro ulatuses. Inimeste arv, kelle tulule nimetatud vabastused tegelikult rakendusid, on pisut väiksem, peamiselt just seetõttu, et kõigil deklareerinutel puudus mahaarvamiste rakendamiseks vajalik tulu. Igal juhul on sihtrühm üsna suur.

Tabel 1. Deklareeritud ja rakendatud mahaarvamised 2021, mln €

	Deklaratsioonide arv	Deklareeritud summa, mln €	Rakendamiste arv	Rakendatud summa, mln €
Lapsed	72 191	209,0	61 182	156,9
Eluasemelaenu intressid	140 193	114,5	132 359	31,7

Allikas: Maksu ja tolliamet

Mõju ulatus. Teise lapse maksuvaba tulu on 1848 eurot ja alates kolmandast lapsest 3048 eurot aastas. Seega kahe lapsega lapsevanem saab tulumaksutagastuse 369,6 eurot aastas ja kolme lapsega lapsevanem saab tulumaksutagastuse 979,2 eurot tingimusel, et pere sissetulek on piisavalt suur, et laste maksuvaba tulu täielikult ära kasutada. Iga järgmise lapse puhul suureneb tulumaksutagastus 609,6 euro võrra. Seega mõju ulatus on pigem suur.

Abikaasa kasutamata maksuvaba tulu mahaarvamise õiguse mõju sõltub abikaasade sissetulekust. Maksimaalne mõju avaldub olukorras, kus ühel abikaasal puudub sissetulek ja teisel abikaasal on piisav sissetulek, et oma abikaasa täiendavat maksuvaba tulu täies ulatuses maha arvata. Abikaasa täiendav maksuvaba tulu on 2160 eurot, seega on muudatuse maksimaalne mõju 432 eurot aastas.

Eluasemelaenu intresse saab maksustatavast tulust maha arvata kuni 300 eurot aastas, seega kaotab maksumaksja muudatuse tulemusena maksimaalselt 60 eurot aastas (tegelik tagastus sõltub ka teistest mahaarvamistest, sest mahaarvamiste kogupiirangut 1200 eurot aastas ei muudeta). Arvestades, et eluasemelaenu intresside mahaarvamist kasutavad kõige rohkem pigem suurema sissetulekuga füüsilised isikud, tasandatakse eluasemelaenu intressi mahaarvamise õiguse kaotamisega maksusoodustuse ebahühtlasest jaotumisest tulenevat ebavõrdsust.

Mahaarvamiste järjekorras on eluasemelaenu intressid enne koolituskulusid, seetõttu asenduvad eluasemelaenu intresside mahaarvamise kaotamisel need tõenäoliselt koolituskulude mahaarvamisega, kui maksumaksjal oli seni üle piirmäära ulatuvaid koolituskulusid. 2021. aastal deklareeriti koolituskulude mahaarvamist 102,7 mln eurot ja rakendati 66,1 mln eurot, seega jäi kasutamata ligi 36,6 mln eurot ehk tulumaksuna 7,3 mln eurot. See ületab eluasemelaenu intresside tagastuse summa.

Muudatus ei mõjuta inimeste halduskoormust, seega jääb see sama väikeseks kui varem – kui eluasemelaenu intresside info saatsid krediidiuasutused maksuhaldurile, siis nüüd saab selle asemel deklareerida rohkem koolituskulusid, mille info jõuab reeglina samuti koolitajatelt otse maksuhaldurile.

2024. aastal laste ja abikaasa täiendava maksuvaba tulu ning intresside maha arvamise õiguse kaotamine mõjutab leibkondade sissetulekuid alles 2025. aasta tulumaksutagastuses, mistõttu on leibkondadel uue olukorra kohanemiseks aega.

Mõju avaldumise sagedus on iga-aastane. Nii täiendavat laste ja abikaasa maksuvaba tulu kui eluasemelaenu intresse sai seni maksustatavast tulust maha arvata kord aastas tuludeklaratsiooni esitades. 2024. aasta eest tuludeklaratsiooni esitades saavad maksumaksjad, kellel on vähemalt kaks kuni 17 aasta vanust last või õigus maha arvata abikaasa maksuvaba tulu, väiksema tulumaksutagastuse. Eluasemelaenu intressi mahaarvamise lõpetamine

vähendab tulumaksutagastust juhul, kui maksumaksja ei asenda seda koolituskulude mahaarvamise.

Olulist ebasoovitavate mõjude riski ei ole ette näha. Jõukamatel tuludetsiilidel, kes seni soodustusi täiel määral kasutasid, võib maksukoormus mahaarvamiste lõpetamisega vähesel määral tõusta. Samas tasandab sellest tulenevat mõju üldine maksuvaba tulu tõus. Soodustuste lõpetamisega vabanevate vahendite arvel saab riik toetada inimesi efektiivsemalt. Muuhulgas aitab see finantseerida hiljuti märkimisväärselt tõstetud peretoetusi. Isegi peale koalitsioonilepingust tulenevaid kärpeid ületab toetustena saadav summa paljudel juhtudel soodustuste lõppemisest tulenevat maksutõusu.

6.2 Füüsilise isiku maksuvaba tulu regressiooni kaotamine ja maksumäära tõstmine 22%-le

Sihtrühm: Mõjutatud isikud on kõik maksustatavat tulu saavad isikud, välja arvatud vanaduspensioniealised isikud, kelle maksuvaba tulu võrdub keskmise vanaduspensioniga, kuna edaspidi kehtib kõigile ühtne maksuvaba tulu 700 eurot kuus ehk 8 400 eurot aastas senise regresseeruva maksuvaba tulu asemel ning 22% maksumäär senise 20% maksumäära asemel.

Mõju ulatus sõltub füüsilise isiku sissetuleku suurusest, kuna seni kehtis regresseeruv maksuvaba tulu ehk isiku sissetuleku suurenedes maksuvaba tulu vähenes ning aastatuluga üle 25 200 euro oli maksuvaba tulu 0 (vt tabel 2).

Tabel 2. Maksuvaba tulu regressiooni kaotamise ja 700 eurole tõstmise ning tulumaksumäära 22%-le tõstmise mõju tööealistele detšiilile, 2025.

Detsiil	Meetme mõju tarbimismaksudeta, mln €	Tööealiste arv detsiilis	Inimeste arv, kelle tulu suureneb	Suureneva tuluga inimeste osakaal tööealistest	Keskmine rahaline võit inimese kohta, € aastas	Detsiili keskmine brutotulu 2025, € kuus
I	0	77 484	0	0%	0	114
II	0	57 007	0	0%	0	426
III	0	22 779	8 443	37%	57	643
IV	-2	22 647	22 647	100%	101	738
V	-4	52 039	52 039	100%	72	861
VI	-3	78 090	70 032	90%*	38	1 132
VII	-35	82 404	82 404	100%	425	1 488
VIII	-90	84 744	84 744	100%	1059	1 914
IX	-107	85 759	85 759	100%	1246	2 532
X	-68	88 264	79 525	90%	851	5 166
Kokku	-308	651 217	485 593	75%	635	1 775

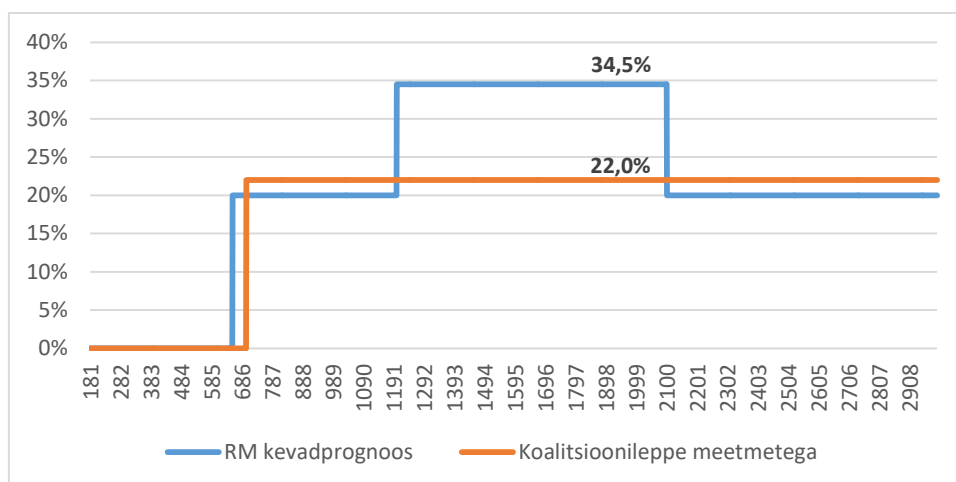
*Tuluvahemikus 1161-1206€ suureneb tulumaks alla ühe euro võrra.

Allikas: Rahandusministeerium

Suurem maksuvaba tulu tõstab keskmise ja kõrgema sissetulekuga inimeste töötamise stiimuleid. Maksuvaba tulu tõstmine mõjutab positiivselt tööhõivet ja omab tõenäoliselt positiivset mõju sisemajanduse kogutoodangu kasvule ja pikaajalisele fiskaalsele jätkusuutlikkusele.

Marginaalne maksumäär³ väheneb tuluvahemikus 1200–2100€ varasemalt 34,5%lt 22%le ehk kaob nn „maksuküür“ (**Error! Reference source not found.**).

Joonis 3. Marginaalne maksumäär, 2025.

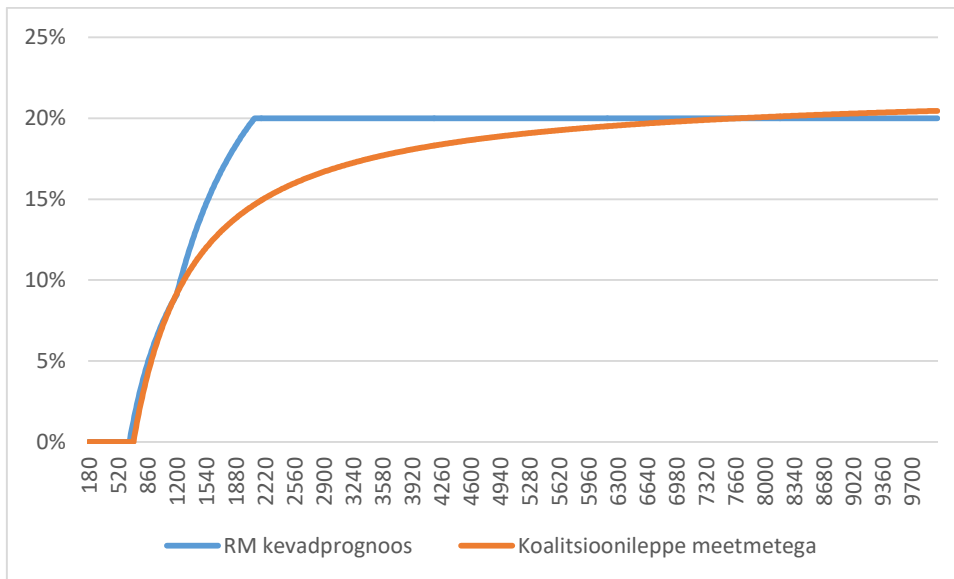
Allikas: Rahandusministeerium

Tegelik tulumaksumäär⁴ langeb vähemalt 2% võrra, kui brutotulu on vahemikus 1430–3890 € kuus, kõige rohkem aga 2100 € juures 5,3% võrra. Alates 7900 € tulust ületab tegelik tulumaksumäär varasema maksimumi 20%.

Joonis 4. Tegelik tulumaksumäär, 2025.

³ **Tulumaksu marginaalne maksumäär** (*marginal effective tax rate*) on üks võimalus, kuidas vaadata tulumaksusüsteemi mõju töötamise stiimulitele. See iseloomustab, kui palju inimene kaotab täiendavast brutopalgast tööpanust natukene suurendades tingituna täiendavatest maksudest. Liiga kõrge marginaalne maksumäär võib vähendada inimese motivatsiooni oma töötunde suurendada.

⁴ **Keskmine ehk tegelik tulumaksumäär** (*average effective tax rate*) näitab, mitu protsenti brutotulust makstakse tulumaksuks.

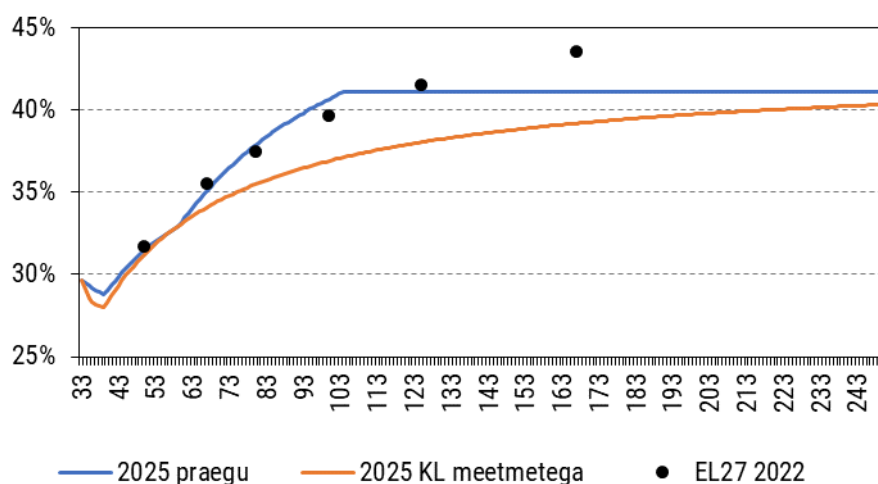

Allikas: Rahandusministeerium

Kuigi keskmise ja kõrgema sissetulekuga inimeste maksukiil⁵ väheneb rohkem, võidavad ka madalama sissetulekuga inimesed. Liiga kõrge maksukiil võib vähendada huvi töötada ning mõjuda seetõttu negatiivselt tööturu- ja seega majandusarengule. Töötava üksiku lasteta töötaja maksukiil on Rahandusministeeriumi kevadprognosis kohaselt 2025. aastal peaaegu kõikidel sissetulekutasemetel sarnane Euroopa Liidu 2022. aasta keskmistele näitajatele. Näitaja väheneb koalitsioonileppe meetmetega rohkem kui ühe protsendi võrra tuluvahemikus

Joonis 5), seega võidavad meetmetest ka alla keskmist palka teenivad inimesed. Võrreldes Euroopa Liidu 2022. aasta keskmise maksukiiluga muutub Eesti näitaja kõrgemate tulude puhul oluliselt madalamaks.

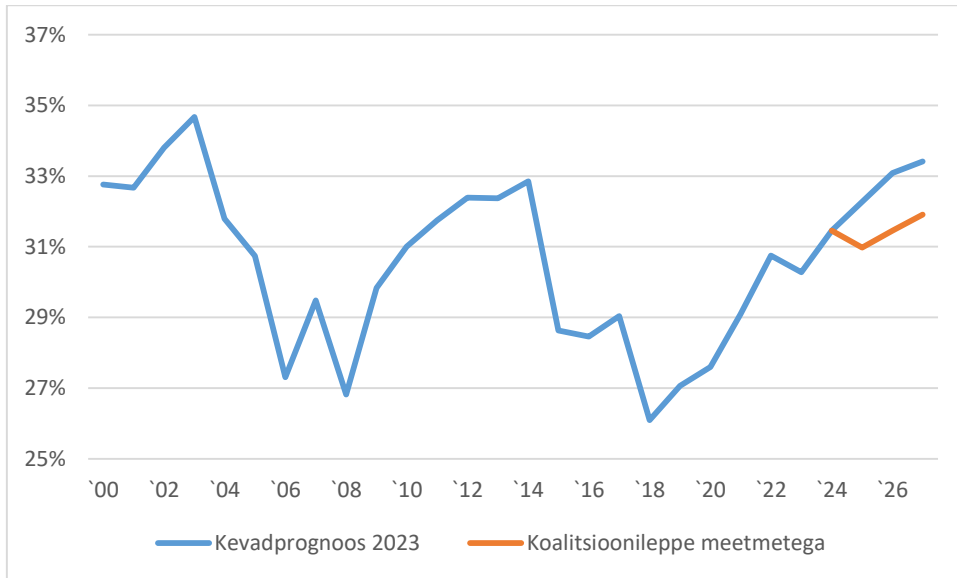
Joonis 5. Maksukiil, üksik lasteta inimene, kes teenib 33-250% keskmisest palgast (% tööjõukuludest), 2025.

Allikas: Rahandusministeerium

⁵ Tööjõu maksukiil (labour tax wedge) on erinevus tööandja tööjõukulude ja töötaja netosissetuleku vahel, mis sisaldab ka rahalisi toetusi (lapsetoetus, vajaduspõhine peretoetus, madalapalgaliste tagasimakse).

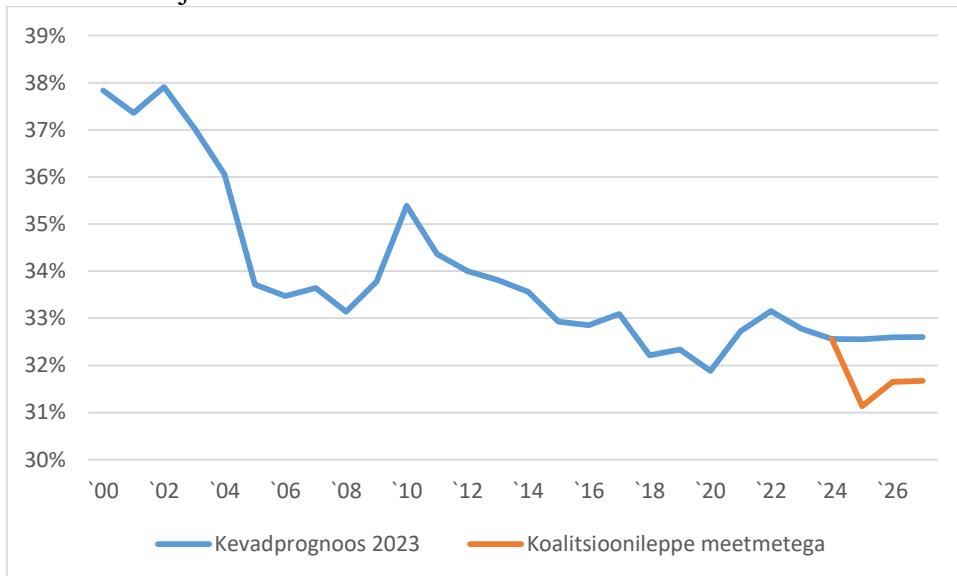
Joonis 6. Maksukiil, abielus paar, 2 last, üks vanem teenib 100% keskmisest palgast (% tööjõukuludest).

Allikas: Rahandusministeerium

Vaatamata sellele, et kaotatakse täiendav maksuvaba tulu laste ja abikaasa eest, väheneb antud pere maksukiil koalitsioonileppe meetmetega (Joonis 6). Palgakasvu mõjul jätkab näitaja seejärel kasvutrendil.

Joonis 7. Tööjõu efektiivne maksumäär.

Allikas: Rahandusministeerium

Töõjõu efektiivne maksumäär⁶ ulatus 2021. aastal Eestis 32,7%ni, mis oli Euroopa Liidus 17. kohal. Koalitsioonileppe meetmed vähendavad töõjõu efektiivset maksumäära alla 32%, mis annab pingereas 20. koha. Kui maksuvaba tulu ja maksumäärad paigal püsivad, siis tõstab palgakasv näitajat. Senine langev trend näitab, et töõjõu maksukoormust on alates 2000. aastast oluliselt vähendatud nii maksumäära langetamise kui maksuvaba tulu tõstmisega ja see trend jätkub arvestades eelnõust tulenevaid muudatusi.

Muudatuse rakendamine eeldab raamatupidamisprogrammide muudatust, et oleks võimalik maksuvaba tulu iga töõtaja maksustatavast tulust maha arvata. Hetkel võimaldavad raamatupidamisprogrammid maha arvata vaid üldist regresseeruvat maksuvaba tulu. Kui isiku sissetulek ületab 2100 eurot, ei ole hetkel üldse võimalik maksuvaba tulu maha arvata, välja arvatud vanaduspensioniealiste maksuvaba tulu.

Mõju avaldumise sagedus on igakuine. Üldjuhul arvatakse maksuvaba tulu füüsiliste isikute maksustatavast tulust maha jooksvalt enne tulumaksu kinnipidamist. Seega avaldavad füüsilise isiku igakuisele tulule mõju nii maksuvaba tulu kui ka maksumäära tõus.

Ebasoovitavate mõjude risk on netotulu ebavõrdsuse kasv tuludetsiiliti.

6.3 Juriidilise isiku tulumaksu (sh krediidasutuste avansilise makse) määra tõstmine 22%-le

Sihtrühm: Mõjutatud isikud on kõik juriidilised isikud, kes maksavad juriidilise isiku tulumaksu, kuna kõikide juriidiliste isikute tulumaksumäär tõuseb 14%-lt või 20%-lt 22%-le.

Mõju ulatus sõltub sellest, kui palju äriühingud oma kasumit jaotavad ja kas seni jaotati kasumit regulaarselt ehk maksustati 14% määraga või 20% määraga. Kõige suurem mõju avaldub krediidasutustele, kuna nendel on kohustus tasuda avansilisi makseid ehk nad maksavad tulumaksu sisuliselt kogu oma kasumilt, mitte ainult kasumi jaotamisel. Seega tõuseb krediidasutuste maksumäär kaheksa protsendipunkti võrra ning erinevalt teistest äriühingutest ei ole neil võimalik leevendada maksumäära tõusu näiteks vähem kasumit jaotades. Seega on mõju ulatus väga suur.

Mõju avaldumise sagedus on igakuine, kuna juriidiliste isikute maksustamisperiood on üks kuu.

Ebasoovitavate mõjude risk on, et aastast 2025 hakkavad Eesti äriühingud vähem kasumit jaotama. Krediidasutuste puhul on olemas risk, et kasum üritatakse Eestist mujale viia. Näiteks on krediidasutuste puhul mõjuhinnangus eeldatud, et 20% kasumist viiakse Eestist mujale.

6.4 ATAD2 direktiiviga seotud muudatused

Kaasnev mõju: majandusele

⁶ Töõjõu efektiivne maksumäär leitakse töõjõumaksude suhtena töõjõukuludesse. Töõjõukulude hulka kuulub sotsiaalmaks, töötuskindlustusmaks ja füüsilise isiku tulumaks. Pensioni II sambast lahkujate tulu loetakse kapitalituluks ega ei mõjuta antud näitajat.

Sihtrühm. Maksustamise ebakõla puudutavad sätted jõustusid 1. jaanuaril 2020. a. Aastate 2020 ja 2021 eest ei deklareerinud maksustamise ebakõlalt tasutavat tulumaksu ükski maksumaksja. Aasta 2022 eest esitatakse tuludeklaratsiooni alles 2023. aasta sügisel, seega andmeid veel ei ole.

Hübriidüksuseid ehk usaldusfonde puudutavad sätted jõustusid 1. jaanuaril 2022 ja deklaratsiooni esitamise kohustus on 2023. aasta sügisel, seega ei ole andmeid selle kohta, mitu usaldusfondi kõnealune säte puudutab. Äriregistri andmetel on Eestis 2023. aasta aprilli seisuga 140 usaldusfondi, kuid ilmselt enamikel nendest ei teki TuMS § 54⁸ alusel tulumaksukohustust.

Eeltoodud andmetest lähtudes on muudatuste mõju pigem väike.

Mõju ulatus. Kuna tegemist on tehniliste muudatustega, ei ole ette näha halduskoormuse kasvu ning mõju ulatus on pigem väike.

Mõju avaldumise sagedus on iga-aastane, kuna hübriidsete ebakõlade puhul on maksustamisperiood kalendriaasta.

Ebasoovitavate mõjude riski ei ole ette näha.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu rakendamine eeldab muudatusi Maksu- ja Tolliameti e-maksuameti infosüsteemis. Eeldatav IT kulu on 270 000 eurot. Seda summat ei ole Maksu- ja Tolliameti eelarves, nii et seda tuleb taotleda.

Tabelis 3 on välja toodud muudatuste mõju eelarvele.

Tabel 2. Tulumaksumuudatuste koondmõju valitsussektori positsioonile, mln €

	2024	2025	2026	2027
Füüsilise isiku tulumaksu maksusoodustuste kaotamine		34	34	34
Maksuvaba tulu tõstmine 700 eurole kõigile ja füüsilise isiku tulumaksumäära tõstmine 22%le		-340	-257	-264
Juriidilise isiku tulumaksumäära tõstmine 22%le	34	92	106	110
Mõju valitsussektori positsioonile, mln €	34	-213	-117	-120

Allikas: Rahandusministeerium

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks on vaja teha tehnilisi muudatusi järgmistes rahandusministri määrustes:

- 1) Rahandusministri 29. novembri 2010. a määrus nr 60 „Tulumaksuseadusest, sotsiaalmaksuseadusest, kogumispensionide seadusest ja töötuskindlustuse seadusest tulenevate deklaratsioonide ja tõendite vormide kinnitamine ning nende täitmise ja esitamise korrad“;
- 2) Rahandusministri 14.06.2011. a määrus nr 30 „Residendist füüsilise isiku tulu deklareerimine“.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril. Maksumaksjale soodsa mõjuga ATAD2 direktiivist tulenevad muudatused jõustuvad 2023. aasta 1. juulil ning neid rakendatakse tagasiulatuvalt 2023. aasta 1. jaanuarist. Laste ja abikaasa maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intressi mahaarvamise õiguse kaotamine ja maksumaksjale koormavama mõjuga ATAD2 direktiivist tulenevad muudatused jõustuvad 2024. aasta 1. jaanuaril.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja arvamuse avaldamiseks Maksu- ja Tolliametile, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Maksumaksjate Liidule, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Pangaliidule ja Ametiühingute Keskliidule.